

Pinochet tartışması

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

kun ve usul hükümlerinin hangi bağlamda ve hangi etik tercih içinde oluşturulduğudur. Aksi takdirde her hukuki düzenleme tartışmasız kabul edilmesi gereken bir mutlak halini alır. Oysa hukukun asıl kavramı 'temyiz'dir, onun kendisini sorgulayabilme yeteneğidir. Demokrasi ise hukukun oluşturduğu normun ve onu hazırlayan değer sisteminin değiştirilmesi, hukukun hukuk içinde dönüştürülmesidir. Bütün bu oluşumun tabanında da ahlaki hukukun esası sayan görüş yer almaktadır. Bu olguların yok sayılması halinde de mevcut olacak bir şekli hukuk anlayışı elbette kabul edilmeyecektir. Pinochet tartışması bu noktada düğümlenmiştir.

2. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan yeni demokrasi anlayışı ve kabulleri tereddütlerin ötesinde bir demokrasi doğrultusunu kendisine ilke edinmiştir. Gerekçe ne olursa olsun demokrasinin (askeri) bir darbeyle kesilmesi kabul edilmemektedir. İnsan hakları konusunda kazanılan bilinç geriye dönüşlü değildir. Üstünde bu kadar tartışma olan ve bunca acı doğurduğu besbelli bir diktatöre muhatap olanların edilgin kalması söz konusu olmamaktadır. İngiltere, bir önceki iktidar döneminde Pinochet'ye gösterilen 'saygı'yı reddetmektedir. ABD, Şili'deki darbenin arkasında kendisinin olduğunu bilmesine

karşın onun cezalandırılması gerektiğinden söz etmektedir. Kısacası, yeni bir kuşak beslediği ahlaki değerleri uygulamaya koymaktadır.

3. Bu çerçeveye elbette sivillik kavramı da eklenmelidir. Şili halkı yıllar yılı Pinochet'ye karşı tepkisini, öfkesini uluslararası sivil alanda göstermekten bir an için vazgeçmemiştir. Demokrasi bilinci ancak bu tepki gösterilirse vardır. Yeni dönem sivillikle eklemlendiğini, sivilliği bir soyut kavram olmaktan çıkardığını bu girişimiyle ortaya koymuştur. Özü sivillik olan hukuk ve demokrasi anlayışı egemenleşmiş gibi görünmektedir. Oysa Türkiye'de darbeyle giden başbakanlar daha sonra cumhurbaşkanı olduklarında kendilerine karşı darbe yapıp partilerini kapatanlarla beraber olmaktan, onları ağırlamaktan kaçınmamışlardır. 'Devri-i sabık' yaratılmaması bu toplumda şiar edilmiştir. Bu ise elbette demokrasinin de, hukuk anlayışının da, benimsenen etiğin de normatif düzeydeki mutlak kabulünün göstergesidir. Pinochet tartışmasından öncelikle Türkiye'nin ve bu ülkedeki yöneticilerin ama o arada halkın da öğrenmesi gereken çok şey vardır. Onların özü ise yeni bir demokrasi çağına girildiğinin algılanması ve anlaşılmasıdır.

Daha önce de hakkında bir yazı yazdığım (14 Eylül 1998) diktatör Pinochet'nin tutuklanması demokrasi-hukuk-etik bağlamının yeniden gözden geçirilmesine olanak veren bir olgu, bir sivil inisiyatif ve hukuk başarısıdır ve şöyle birkaç nokta üstünde durulabilir.

1. İngiltere'deki girişimde de, daha sonraki resmi açıklamalarda da Pinochet'nin bir diktatör olarak kendisi için getirdiği düzenlemelerden değil, onların ötesindeki 'gerçek'ten hareket edilmiştir. Buna mukabil elbette atılan adımın bir hukuki mesneti vardır. Fakat, esas olarak, İngiltere'de, bakanlar Straw ve Mendelson, Pinochet'yi açıkça 'eli kanlı bir diktatör' diye nitelendirmekten kaçınmamışlardır. Öteki hukuki boşluklar ya da sorunlar bir yana hukukun aslını oluşturan temel değerler bu tartışmanın özünü belirlemiştir. 'Usul' yani biçim hiç kuşkusuz hukukun en önemli varlık koşullarından birisidir. Ne var ki, asıl, hukukun bunun ötesindeki anlamları irdelenmektedir. Bu da etikdir. Çünkü, önemli olan o huku-